

Υπόθεση C-156/24

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

28 Φεβρουαρίου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

Corte suprema di cassazione (Ιταλία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

2 Φεβρουαρίου 2024

Αναιρεσείουσα:

STM srl.

Αναιρεσίβλητο:

Ministero della Giustizia

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αναίρεση κατά απόφασης με την οποία κρίθηκε ότι μολονότι υφίσταται καθυστέρηση πληρωμής ποσών που οφείλονται για την εκμίσθωση εξοπλισμού παρακολούθησης συνδιαλέξεων σε Procura della Repubblica (εισαγγελία της [Ιταλικής] Δημοκρατίας), εντούτοις, δεν μπορούν να εφαρμοστούν τόκοι υπερημερίας βάσει του dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικού διατάγματος 231/2002), διότι η έννομη σχέση μεταξύ των διαδίκων [της εκμισθώτριας εταιρίας και του Ministero della Giustizia (Υπουργείου Δικαιοσύνης, Ιταλία)] δεν μπορεί να χαρακτηριστεί εμπορική συναλλαγή.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, του δικαίου της Ένωσης, ιδίως του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, του άρθρου 47 του Χάρτη, του άρθρου 2, σημεία 1 και 2, καθώς και του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/7/ΕΕ.

Προδικαστικά ερωτήματα

1) Έχουν η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας η οποία διατυπώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η οδηγία 2011/7/ΕΕ, ιδίως το άρθρο 2, σημεία 1 και 2, της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία ή πρακτική η οποία: i) αποκλείει τον χαρακτηρισμό των υπηρεσιών που παρέχονται έναντι αμοιβής από τους παρόχους υπηρεσιών εκμίσθωσης, κατόπιν αίτησης των εισαγγελιών, ως «εμπορικών συναλλαγών», κατά την έννοια της οδηγίας· ii) αποκλείει, κατά συνέπεια, από τη ρύθμιση των τόκων που προβλέπεται στην οδηγία την απαίτηση των παρόχων υπηρεσιών εκμίσθωσης για υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται υπέρ των εισαγγελιών;

2) Έχουν η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας η οποία διατυπώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η οδηγία 2011/7/ΕΕ, ιδίως το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία ή πρακτική η οποία δεν προβλέπει καθορισμένη προθεσμία για την εκκαθάριση των αμοιβών που οφείλονται σε παρέχοντα υπηρεσίες και/ή η οποία προβλέπει επίσης ότι τα εν λόγω δικαιώματα μπορούν να προβληθούν μόνο με τα ένδικα μέσα που προβλέπονται στο decreto del Presidente della Repubblica n. 115/2002 – Testo Unico in materia di spese di giustizia (προεδρικό διάταγμα 115 για την κωδικοποίηση των διατάξεων περί δικαστικών εξόδων), και, ειδικότερα, μόνο με το ένδικο μέσο της ανακοπής κατά της διάταξης περί εκκαθάρισης;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2000/35/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές: αιτιολογικές σκέψεις 5, 7 και 9

Οδηγία 2011/7/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές: άρθρο 2, σημεία 1 και 2, και άρθρο 10, παράγραφος 1, καθώς και αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Decreto legislativo n. 231 – Attuazione della direttiva 2000/35/CE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali (νομοθετικό

διάταγμα 231 περί μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2000/35/EK για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές), της 9ης Οκτωβρίου 2002 (GURI αριθ. 249, της 23ης Οκτωβρίου 2002) [στο εξής: dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικό διάταγμα 231/2002)], το οποίο τροποποιήθηκε με το decreto legislativo n. 192 – Modifiche al decreto legislativo 9 ottobre 2002, n. 231, per l'integrale recepimento della direttiva 2011/7/UE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali, a norma dell'articolo 10, comma 1, della legge 11 novembre 2011, n. 180 (νομοθετικό διάταγμα 192 περί τροποποίησης του νομοθετικού διατάγματος 231, της 9ης Οκτωβρίου 2002, προς τον σκοπό της πλήρους μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2011/7/EE για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του νόμου 180 της 11ης Νοεμβρίου 2011), της 9ης Νοεμβρίου 2012 (GURI αριθ. 267, της 15ης Νοεμβρίου 2012): άρθρα 1 έως 5

Decreto del Presidente della Repubblica n. 115 – Testo unico delle disposizioni legislative e regolamentari in materia di spese di giustizia (προεδρικό διάταγμα 115 για την κωδικοποίηση των διατάξεων περί δικαστικών εξόδων), της 30ής Μαΐου 2002 (GURI αριθ. 139, της 15ης Ιουνίου 2002, τακτικό συμπλήρωμα) [στο εξής: TUSG]:

άρθρο **168**: «1. Η εκκαθάριση των αμοιβών των επικουρούντων το δικαστήριο προσώπων [...] πραγματοποιείται με αιτιολογημένη σχετική διάταξη του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού. 2. Η διάταξη κοινοποιείται στον δικαιούχο και στους διαδίκους, συμπεριλαμβανομένης της εισαγγελικής αρχής, και συνιστά προσωρινά εκτελεστό τίτλο [...]

άρθρο **168 bis**: «1. Η εκκαθάριση των εξόδων που αφορούν τις υπηρεσίες περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 96 του decreto legislativo n. 259 (νομοθετικού διατάγματος 259), της 1ης Αυγούστου 2003, καθώς και των δαπανών που συνδέονται με τη χρήση των εν λόγω υπηρεσιών, πραγματοποιείται αμελλητί με σχετική διάταξη του εισαγγελέα που ζήτησε ή εκτέλεσε την άδεια για τη διενέργεια των πράξεων παρακολούθησης συνδιαλέξεων. [...] 3. Κατά της εν λόγω διάταξης μπορεί να ασκηθεί ανακοπή δυνάμει του άρθρου 170» και

άρθρο **170**: «1. Κατά της διάταξης με την οποία διατάσσεται η πληρωμή υπέρ του επικουρούντος το δικαστήριο προσώπου, [...] ο δικαιούχος και οι διάδικοι, συμπεριλαμβανομένης της εισαγγελικής αρχής, μπορούν να ασκήσουν ανακοπή. Η ανακοπή αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 15 του decreto legislativo n. 150 (νομοθετικού διατάγματος 150) της 1ης Σεπτεμβρίου 2011».

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Με διαταγή πληρωμής, το Tribunale di Catanzaro (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Catanzaro, Ιταλία) διέταξε το Ministero della Giustizia (Υπουργείο Δικαιοσύνης) να καταβάλει στην STM srl. Ορισμένα ποσά πλέον τόκων υπερημερίας, σύμφωνα

με τα άρθρα 4 και 5 του dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικού διατάγματος 231/2002), ως αμοιβή για την εκμίσθωση, εκ μέρους της εν λόγω εταιρίας, ηλεκτρονικού εξοπλισμού για την παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και την καταγραφή συνομιλιών, σε διάφορες Procure della Repubblica (εισαγγελίες της [Ιταλικής] Δημοκρατίας).

- 2 Το Ministero della Giustizia (Υπουργείο Δικαιοσύνης) άσκησε ανακοπή ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, το οποίο ακύρωσε με απόφαση τη διαταγή πληρωμής και αναγνώρισε στην STM απαίτηση χωρίς τόκους υπερημερίας. Συγκεκριμένα, το Tribunale di Catanzaro (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Catanzaro) έκρινε ότι οι υπηρεσίες που συνδέονται με την παρακολούθηση συνδιαλέξεων και την καταγραφή συνομιλιών δεν ενέπιπταν στις εμπορικές συναλλαγές, οι οποίες αμείβονται βάσει των κριτηρίων του dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικού διατάγματος 231/2002), αλλά στις δραστηριότητες των επικουρούντων το δικαστήριο προσώπων, οι οποίες αμείβονται βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στα άρθρα 168 επ. της TUSG.
- 3 Η πρωτόδικη απόφαση, κατά της οποίας ασκήθηκε ένδικο μέσο, επικυρώθηκε κατ' έφεση. Κατά της απόφασης που εκδόθηκε κατ' έφεση η STM άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 4 **Κατά την αναιρεσείουσα εταιρία**, η εκ μέρους της παροχή υπηρεσιών εκμίσθωσης εξοπλισμού συνιστά εμπορική συναλλαγή κατά την έννοια της οδηγίας 2011/7/ΕΕ, ως παροχή υπηρεσιών έναντι καταβολής τιμήματος, και, ως εκ τούτου, πρέπει να μπορεί να παράγει τόκους υπερημερίας σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμής.
- 5 Δεν αποκλείει έναν τέτοιο χαρακτηρισμό το γεγονός ότι το πρόσωπο που ζητεί την παροχή της υπηρεσίας είναι εισαγγελέας. Συγκεκριμένα, ο εισαγγελέας, καθόσον επιτρέπει τη χρήση του εξοπλισμού παρακολούθησης συνδιαλέξεων, προβαίνει σε πραγματική αποδοχή της πρότασης της προμηθεύτριας εταιρίας και, κατ' αυτόν τον τρόπο, συνάπτει με αυτή συμβατική σχέση, η οποία υπόκειται στους συνήθεις κανόνες περί ενοχών και συμβάσεων.
- 6 Αντιθέτως, ακόμη και αν η επίμαχη σχέση χαρακτηριζόταν ως δημοσίου δικαίου, και, ως εκ τούτου, η εν λόγω καταβολή δικαιολογούνταν από εκ του νόμου υποχρέωση ως έξοδα για την απονομή της δικαιοσύνης, θα έπρεπε, εν πάση περιπτώσει, να αναγνωριστούν στον εκμισθωτή οι τόκοι υπερημερίας και ο εκμισθωτής θα έπρεπε να έχει τη δυνατότητα να προβάλει την απαίτησή του και με άλλα μέσα εκτός από το μέσο που προβλέπεται ειδικά στην TUSG, ήτοι τη διάταξη περί εκκαθάρισης. Συγκεκριμένα, η εν λόγω διάταξη μετά την έκδοσή της α) κοινοποιείται απλώς στους διαδίκους και δεν επιδίδεται σε επικυρωμένο αντίγραφο, οπότε ο δανειστής, εάν επιθυμεί να προβεί σε εκτέλεση, πρέπει πρώτα να λάβει απόγραφο προκαταβάλλοντας τα σχετικά έξοδα· β) δεν περιέχει πρόβλεψη για τους τόκους (νόμιμους ή υπερημερίας) και γ) κατ' αυτής μπορεί να

ασκηθεί ένδικο μέσο αποκλειστικά δυνάμει του άρθρου 170 της εν λόγω Testo Unico (κωδικοποίησης σε ενιαίο κείμενο). Επιπλέον, δ) δεν προβλέπεται προθεσμία για την έκδοση της διάταξης περί εκκαθάρισης.

- 7 Αντιθέτως, **κατά το Ministero della Giustizia (Υπουργείο Δικαιοσύνης)**, αφενός, η πράξη με την οποία επιτρέπεται η χρήση ιδιωτικού εξοπλισμού συνιστά άσκηση δημόσιας εξουσίας από τη δημόσια διοίκηση και, αφετέρου, ο εισαγγελέας δεν έχει την εξουσία να δεσμεύει συμβατικά τη δημόσια διοίκηση.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 8 Μέχρι το 2004 δεν υφίσταντο ρητές διατάξεις για την κατάταξη των εξόδων παρακολούθησης συνδιαλέξεων. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο i-bis, της TUSG, το οποίο εισήχθη με τον legge n. 311/2004 (νόμο 311/2004), συμπεριέλαβε στα έξοδα που μπορούν να αναζητηθούν από το Δημόσιο, το οποίο τα προκατέβαλε, τόσο τα έξοδα για τις δραστηριότητες εντοπισμού, ως προς τις οποίες οι φορείς τηλεφωνίας υποχρεούνται εκ του νόμου να παρέχουν σχετικές υπηρεσίες, όσο και τα έξοδα τα οποία συνδέονται με τις εν λόγω δραστηριότητες. Το άρθρο 168 bis της TUSG, το οποίο εισήχθη με το dlgs. n. 120/2018 (νομοθετικό διάταγμα 120/2018), πρόβλεπε ότι αμφότερα τα είδη εξόδων εκκαθαρίζονται με διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 168 της TUSG.
- 9 Η εν λόγω νομοθετική επιλογή μαρτυρεί, κατά πάγια νομολογία του Corte di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου Ιταλία), τη βούληση του νομοθέτη α) να θεωρηθούν επίσης η εκμίσθωση εξοπλισμού από ιδιώτες, καθώς και οι ενδεχόμενες υπηρεσίες του απασχολούμενου προσωπικού, ως στενά συνυφασμένες με την ποινική διαδικασία, και β) να περιληφθούν τα σχετικά έξοδα, ως έκτακτα έξοδα, στα έξοδα για την απονομή της δικαιοσύνης, ως εκ τούτου δε, χωρίς ελεύθερη διαπραγμάτευση, όσον αφορά τόσο το στάδιο της εκκαθάρισης όσο και το στάδιο της ανακοπής. Επομένως, σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, τα εν λόγω έξοδα μπορούν να εκκαθαριστούν μόνον από τον αρμόδιο εισαγγελέα, «αμελλητί» (άρθρο 168 bis), με αιτιολογημένη διάταξη η οποία καθίσταται οριστικά εκτελεστή εάν δεν ασκηθεί ανακοπή δυνάμει του άρθρου 170 της TUSG και η οποία συνιστά τίτλο πληρωμής των εξόδων, κατά την έννοια του άρθρου 171 της TUSG.
- 10 Εντούτοις, κατά το αιτούν τμήμα, μια τέτοια προσέγγιση ενέχει τον κίνδυνο να περιορίσει την αποτελεσματική δικαστική προστασία του παρόχου υπηρεσιών εκμίσθωσης, δεδομένου ότι η αποκλειστική παραπομπή στην TUSG εξαλείφει τη δυνατότητα του παρόχου αυτού να προβάλει, ενδεχομένως, τις απαιτήσεις του μέσω της αίτησης για την έκδοση διαταγής πληρωμής. Επομένως, μια εταιρία, όπως η νυν αναιρεσείουσα, όχι μόνο δεν δικαιούται τόκους υπερημερίας, αλλά υποχρεούται να υποστεί καθυστερήσεις, συχνά σημαντικές, στην αναγνώριση των απαιτήσεών της (η TUSG δεν προβλέπει προθεσμία για την έκδοση της διάταξης περί εκκαθάρισης από το αρμόδιο δικαστήριο), δεν διαθέτει νόμιμο τίτλο για να προβεί στις ενέργειες για την προστασία της απαίτησής της, ακόμη και αν αυτή

έχει αναγνωρισθεί (η διάταξη περί εκκαθάρισης δεν διαβιβάζεται στο σύνολό της) και δεν μπορεί να αμφισβητήσει το ποσό της εκκαθάρισης παρά μόνον υπό τους όρους που προβλέπονται ρητά προς τούτο στο άρθρο 170 της TUSG.

- 11 Οι εν λόγω συνέπειες, οι οποίες απορρέουν από τη μέχρι τώρα πάγια προσέγγιση του Corte di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), δημιουργούν αμφιβολίες στο τμήμα το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς ως προς τη συμβατότητα της προσέγγισης με το δίκαιο της Ένωσης. Συγκεκριμένα, υφίσταται α) ενδεχόμενη αντίθεση προς τη νομοθεσία της Ένωσης, η οποία μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με την εθνική νομοθεσία, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, καθώς και β) συγκεκριμένη παράβαση του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/7, κατ' εφαρμογήν του οποίου ο δανειστής πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει εκτελεστό τίτλο εντός ενενήντα ημερών από την έκδοση της διάταξης περί εκκαθάρισης, και, τέλος, γ) αντίθεση προς το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (άρθρο 47 του Χάρτη).

Ως εκ τούτου, ζητείται η έκδοση προδικαστικής απόφασης με αντικείμενο την ερμηνεία της σχετικής νομοθεσίας.

- 12 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι κατόπιν καταγγελίας της αναιρεσείουσας, έχει κινηθεί κατά της Ιταλίας διαδικασία επί παραβάσει δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ [INFR (2021) 4037]. πράγματι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η ιταλική νομοθεσία, καθόσον δεν περιλαμβάνει την εκμίσθωση του επίμαχου εξοπλισμού στις εμπορικές συναλλαγές, στερεί από τις εταιρίες που παρέχουν υπηρεσίες την προστασία που απορρέει από την οδηγία για τις καθυστερήσεις πληρωμών.

Λαμβανομένων υπόψη της εν λόγω διαδικασίας και του εύρους των διαφορών μεταξύ εκμισθωτριών εταιριών και Procure (εισαγγελιών), ζητείται η ταχεία εξέταση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης.